

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet
Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:

2015/00096-001 IWI/ggr
820.4

DATO:

16.01.2015

STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET I 2014 – RIKSADVOKATENS BEMERKNINGER

I tråd med praksis har riksadvokaten gjennomgått hovedresultatene fra politiets straffesaksbehandling i 2014 og vurdert utviklingen.

Det er utarbeidet et sett med grafiske oversikter som viser hovedresultatene og som følger vedlagt. Fremstillingen knyttes i hovedsak til disse oversiktene og til resultatene for landet som helhet.

A. Saksmengde

Antall påtaleavgjørelser

Det ble totalt for landet som helhet påtaleavgjort 383 075 saker i 2014. Av disse var 260 684 forbrytelser og 122 391 forseelser. Dette innebærer en nedgang i antall påtaleavgjørelser sammenlignet med 2013 hvor det ble påtaleavgjort 391 478 saker, hvorav 273 199 var forbrytelser og 118 279 var forseelser. Det er dermed truffet 8 403 færre påtaleavgjørelser i 2014 enn året før. Også i 2013 ble det registrert en nedgang i antall påtaleavgjørelser sammenlignet med tidligere år, men denne var noe mindre markant enn hva som registreres for 2014. Nedgang var da på totalt 4 275 saker jf plansje 2. Ser man nærmere på de enkelte politidistriktene er utviklingen noe ulik, og det ses ikke en reduksjon i samtlige distrikter. Den største nedgangen i antall påtaleavgjørelser ses i Oslo politidistrikt hvor nedgangen er på 11 212 saker, mens Telemark politidistrikt har en økning på 1 297 saker. Nedgangen i antall påtaleavgjørelser for landet som helhet må ses i sammenheng med at det i perioden har vært en nedgang i antall anmeldte forhold.

Antall anmeldelser

Det er i 2014 totalt for landet som helhet registrert en nedgang i anmeldte forbrytelser på 6,2 % og en økning på 0,39 % forseelser. I følge JUS 068 er det registrert 252 993 forbrytelser i 2014 mot 269 719 i 2013 (ca 12 100 såkalte undersøkelsessaker er ikke inkludert). Dette gir en

nedgang på 16 726 registrerte forbrytelser. Det er i 2014 registrerte 119 938 forseelser mot 119 605 i 2013. Også 2013 ble det registrert en reduksjon i antall registrerte anmeldelser sammenlignet med året før, jf plansje 2.

Utviklingen i antall anmeldelser er ikke ensartet for politidistriktene. Det er registrert en nedgang i antall anmeldelser i 19 av distriktene, mens de øvrige har en økning. Størst nedgang ses i Oslo politidistrikt hvor antall registrerte forbrytelser er redusert med 15,7 % og antall forseelser med 6,9 %. Telemark politidistrikt har den største økning, med en vekst på 8,2 % eller 700 i antall forbrytelser og 2,2 % eller 107 i antall forseelser.

Ser man på utviklingen innen de ulike kriminalitetskategoriene er det for landet som helhet i utgangspunktet en nedgang innen alle hovedkategoriene. Den største nedgangen i antall forbrytelser ses innen kategorien for vinning som er redusert med 9,4 % sammenlignet med 2013. I alt ble det anmeldt 14 497 færre vinningsforbrytelser i 2014 enn i 2013. I 2013 ble det registrert en nedgang innen denne kategorien på 4,7 % sammenlignet med 2012. Den største reduksjonen innen vinningssakene knytter seg til grove tyverier, som er redusert med 19,5 % eller 8 792 anmeldelser. Det er en særlig stor nedgang i antall grove tyverier fra person på offentlig sted, hvor det er registrerte 26,1 % eller 5 867 færre anmeldelser. Det ble også i 2013 registrert en positiv nedgang for denne sakstypen etter at det i årene forut hadde blitt registrert en bekymringsfull økning, jf tabell:

Anmeldte grove tyverier fra person på offentlig sted 2009 – 2013

2009	2010	2011	2012	2013	2014
15 155	15 324	20 460	24 747	22 494	16 627

En stor andel av de grove tyveriene på offentlig sted har funnet sted i Oslo politidistrikt, og den positive reduksjonen må i stor grad tilskrives distriktets prioritering av disse sakene bl.a. gjennom en egen gruppe som har hatt som hovedansvar å bekjempe denne sakstypen.

Grovt tyveri fra villa og leilighet viser en positiv nedgang på 9,0 %. Det er gjennom flere år registrert en positiv nedgang i antall grove tyverier fra bolig, jf tabell:

Anmeldte grove tyverier fra villa og leilighet 2009 – 2013

2009	2010	2011	2012	2013	2014
6 129	5 001	3 784	3 921	3 853	3 507

I 2014 ble det anmeldt 48 038 narkotikaforbrytelser mot 49 417 i 2013, dvs 1 379 færre saker. Reduksjonen i 2014 er innen de mindre alvorlige forholdene, som overtredelse av straffelovens § 162 1. ledd og legemiddeloven. Samtidig har antall dopingovertredelser både etter straffeloven og legemiddeloven økt med 557. Det ses en økning i antall anmeldelser for brudd på straffeloven § 162 2. ledd fra 1 086 anmeldelser i 2013 til 1 148 anmeldelser i 2014. Antall overtredelser av § 162 3. ledd er tilnærmet på samme nivå som i 2013 med 90 anmeldelser i 2014 mot 93 i 2013. Narkotikakriminalitet avdekkes i hovedsak av politiet og tollvesenet. Antall anmeldelser vil derfor langt på vei avspeile etatenes aktivitetsnivå og prioriteringer. I riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv for 2014 er det uttalt at grove narkotikaforhold skal gis nødvendig prioritering. En økning i antall 2. ledd saker antas å skyldes økt innsats for å avdekke denne sakstypen og er således tilsiktet.

Det registreres kun mindre endringer i kategorien vold og sedelighet sammenlignet med 2013. Innen kategorien sedelighet er den registrerte nedgangen i hovedsak knyttet til en reduksjon i antall anmeldelser for kjøp av seksuell tjenester.

B. Oppklaringsprosent for forbrytelser

Oppklaringsprosenten¹ for landet som helhet er i 2014 på 39 %. Dette er en forbedring på hele 1,7 prosentpoeng sammenlignet med 2013, jf plansje 6.

Antall påtaleavgjorte forbrytelser var i 2014 total sett for landet som helhet, 260 684 saker. Dette er en nedgang på 12 500 saker sammenlignet med 2013 hvor det totalt ble påtaleavgjort 273 199 forbrytelser. Antall *oppklarte* forbrytelser er allikevel tilnærmet likt med 2013, jf. nedenstående tabell:

Antall oppklarte forbrytelser 2009 – 2014

2009	2010	2011	2012	2013	2014
93 266	99 814	99 615	94 088	95 279	95 348

Det er kun små endringer i antall oppklarte saker innen de ulike sakskategoriene i 2014 sammenlignet med 2013. Kategorien økonomi har forholdsmessig sett den største endringen, idet det her ses en nedgang på 845 saker, jf nedenstående tabell:

Antall oppklarte forbrytelser etter kategori i 2012 – 2014

	2012	2013	2014
Økonomi	4 503	4 763	3 924
Vinning	22 705	21 679	21 408
Vold	14 841	14 391	14 629
Seksualforbrytelser	2 871	2 580	2 849
Narkotika	38 859	41 898	42 130
Skadeverk	3 399	3 326	3 171
Miljø	49	48	96
Annen	6 861	6 594	7 141
Sum	94 088	95 279	95 348

Oppklaringsprosenten varierer naturlig nok mellom de ulike kriminalitetstypene, jf. plansje 5 og tabellen nedenfor. Erfaringsmessig er oppklaringsprosenten høy for narkotikaforbrytelsene, mens den er lav for vinningssakene. Den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten påvirkes dermed av saksporteføljen sammensetning og eventuelle endringer i antall påtaleavgjorte saker innen de ulike kategoriene.

Vinningsforbrytelsenes andel av de påtaleavgjorte forbrytelsene er i 2014 56 % og dermed lavere enn tidligere år, jf. plansjene 8-10. Samtidig har narkotikasakenes andel steget fra 18,2 % i 2013 til 19 % i 2014. Dette er begge forhold som påvirker den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten og dels kan forklare den stigningen som er registrert i 2014. Holder man narkotikasakene utenfor var samlet oppklaringsprosent i 2014 27,3 mot 25,8 % i 2013 og 25,7 % i 2012, jf JUS317.

¹ Det er ikke bare saker som får en positiv påtaleavgjørelse (siktelse med forslag tilståelsesdom, tiltale, forelegg, overføring til konfliktråd eller påtaleunntatelse) som regnes som oppklarte, men også en del avgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgning henlegges. I tillegg er det flere avgjørelseskoder i Strasak som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. I 2013 var det f.eks. 17 422 av i alt 273 199 avgjørelser som ikke inngikk i beregningsgrunnlaget for denne prosenten. Eksempler er henleggelse begrunnet i at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold, henleggelse fordi anmeldelsen vurderes å være åpenbart grunnløs og henleggelse fordi det anmeldte forhold er vurdert ikke å være straffbart (ikke rammes av noen straffbestemmelse).

Oppklaringsprosent for de ulike sakskategoriene fremgår av tabellen nedenfor:

Oppklaringsprosent etter kategorier 2012 – 2014

	2012	2013	2014
Økonomi	71,1 %	72,0 %	68,7 %
Vinning	15,0 %	15,0 %	16,2 %
Vold	56,7 %	55,0 %	55,8 %
Seksualforbrytelser	61,5 %	60,7 %	60,7 %
Narkotika	87,5 %	85,3 %	84,1 %
Skadeverk	21,7 %	21,5 %	21,5 %
Miljø	60,5 %	60,0 %	59,6 %
Annen	69,2 %	68,8 %	66,6 %
Gjennomsnitt	36,3 %	37,3 %	39,0 %

Som tabellen viser er det *ikke* store variasjoner i oppklaringsprosenten for de ulike kategoriene i den aktuelle perioden. Unntaket er økonomisakene som viser en nedgang fra 72 % til 68,7 % fra 2013 til 2014. Vinning viser en liten økning fra 15 % til 16,2 %. Antallet oppklarte vinningsforbrytelser er imidlertid tilnærmet det samme i 2014 som i 2013 (21 408 mot 21 679). Det er positivt å registrere en viss bedring innen kategorien vinning. Denne sakstypen har gjennom flere år hatt en svært lav oppklaringsprosent. Som anført i riksadvokatens mål og prioriteringsskriv for 2014 er det viktig at også dette kriminalitetsområdet, som rammer mange enkeltpersoner, gis nødvendig lokal prioritering. Politiets innsats på området er av stor betydning for befolkningens trygghetsfølelse og har generelt sett en god preventiv effekt. Det er derfor viktig at politidistriktene jobber målrettet og videreutvikler den reaktive innsatsen også på dette området.

Oppklaringsprosenten for kategorien vold er i 2014 på 55,8 %, noe som er en liten forbedring fra 2013 hvor den var 55,0 %. Etter riksadvokatens syn er det ønskelig at det tilstrebes en høyere oppklaringsprosent innen denne sakstypen, som omfatter prioriterte saker. Man må helt tilbake til 2006 for å finne en gjennomsnittlig oppklaringsprosent på over 60 % her.

Også oppklaringsprosenten varierer betydelig mellom politidistriktene, fra 26,9, % i Oslo politidistrikt til 66,3 % i Øst Finnmark politidistrikt. Siden oppklaringsprosenten i stor grad påvirkes av det enkelte politidistrikts saksportefølje er det vanskelig å foreta en direkte sammenligning av distriktene.

C. Saksbehandlingstid oppklarte forbrytelser

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte forbrytelser for landet som helhet, var i 2014 på 124 dager, jf. plansje. Resultatet er dermed noe over den sentralt fastsatte fristen på 120 dager, og noe svakere enn i 2013 hvor den var 119 dager.

Også når det gjelder saksbehandlingstiden er der store variasjoner mellom politidistriktene. 13 av politidistriktene hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 120 dager eller kortere i 2014. Søndre Buskerud politidistrikt hadde den laveste saksbehandlingstiden med 86 dager, mens Rogaland hadde den høyeste med 178 dager.

Saksbehandlingstiden varierer fra kriminalitetstype til kriminalitetstype, jf. plansje 7. Økonomisakene tar tradisjonelt lengst tid. Resultatet var her 207 dager i 2014. Vinning har en saksbehandlingstid på 135 dager, mens vold har 127 dager. Narkotikasakene har den laveste saksbehandlingstiden med 110 dager. Dette henger sammen med at et stort antall av

narkotikasakene gjerne er lette å bevise og kan avgjøres med forelegg, i motsetning til de andre de øvrige sakskategoriene som ofte avgjøres med andre avgjørelsesformer som siktelse for tilståelsesdom eller tiltale.

D. Fristsaker – vold

I saker som gjelder legemsformærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre omstendigheter gjør det nødvendig.

I 2014 avgjorde politiet totalt 3 772 voldssaker med frist, hvorav 1 846, eller 49,6 %² ble oppklart. Dette er en liten nedgang sammenlignet med 2013 hvor det ble påtaleavgjort 3 952 saker hvorav 1 977 saker eller 50,0 % ble oppklart. Dette gir en nedgang i antall påtaleavgjorte voldssaker på 424 eller 9,7 %. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte voldssaker er for landet som helhet, i 2014 på 104 dager og ligger dermed over den sentralt fastsatte fristen på 90 dager.

Resultatene varierer også på dette området fra distrikt til distrikt. 14 av distriktene har i 2014 overholdt fristen på 90 dager jf plansje 13. Oslo politidistrikt har lengst saksbehandlingstid med 150 dager, mens Haugaland og Sunnhordaland politidistrikt har den laveste med 63 dager.

E. Fristsaker – gjerningspersoner under 18 år.

I saker mot personer som er under 18 år på gjerningstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.

Totalt avgjorde politiet 13 822 forhold hvor gjerningsperson var under 18 år i 2014. Dette er 700 færre avgjørelser enn i 2013. Siden 2008, hvor antall saker var 25 818, har det vært en jevn og betydelig nedgang i antall ungdomssaker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker var for landet som helhet, 36 dager i 2014 mot 35 i 2013, jf. plansje 15. (Teller man med ikke oppklarte saker er resultatet 40 dager). Resultatene er som tidligere år godt under den fastsatte fristen på 42 dager. Det var kun 3 av distriktene som ikke overholdt fristen i 2014.

F. Volum og restanser

Volumet av saker under behandling gir viktig informasjon om mulighetene til å unngå ”liggetid”, og aldersfordelingen på sakene gir nødvendige opplysninger om hvilken saksbehandlingstid som kan forventes fremover. En skiller mellom påtaleavgjorte og ikke påtaleavgjorte saker. I og med at saksbehandlingstiden regnes fra anmeldelse til påtaleavgjørelse, er det størrelsen på restansene innen gruppen ikke påtaleavgjorte saker som i særlig grad vil påvirke saksbehandlingstiden. For 2014 fastsatte Justis- og beredskapsdepartementets i tildelingsbrev til Politidirektoratet at antall ikke påtaleavgjorte saker for landet som helhet skulle reduseres med 20 %. Dette tilsvarer ca 36 000 ikke påtaleavgjorte saker i restanse.

Det er totalt for landet som helhet 79 123 ikke påtaleavgjorte saker ved utgangen av 2014 mot 85 381 ved utgangen av 2013, hvorav 40 780 i restanse (eldre enn 3 måneder). Dette gir en nedgang på ca 4 248 ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder fra 2013. Av de ikke påtale avgjorte sakene var 8 171 eldre enn 12 måneder ved utgangen av 2014 mot 9 295 ved utgangen av 2013 dvs en nedgang på 1 124 saker jf plansje 17.

² Jf. fotnote 1

Det ble i 2012 og 2013 registrert en økning i antall ikke påtaleavgjorte saker. Dette var bekymringsfullt. At man nå registrerer en positiv nedgang antas å ha sammenheng med målrettet restansarbeid og den reduksjon som er registrert i antall anmeldte forhold.

G. Inndragning

Det har i de senere år vært et mål å sikre økt inndragning for å frata gjerningspersonene utbytte fra straffbare handlinger.

Det foreligger ikke statistikk som viser hvor ofte det legges ned påstand om utbytte av vinning. Strasak JUS625 teller bare antall rettskraftige inndragningskrav det enkelte år, både for vinning etter straffeloven § 34 og utvidet inndragning av utbytte etter § 34 a (samt gjenstandsinndragning). I og med at rettskraft inntreffer lenge etter at politiet har avsluttet etterforskningen og truffet påtaleavgjørelse, vil statistikken i mindre grad reflektere politiets innsats det aktuelle år, men heller det (eller de) foregående år.

Antall rettskraftige inndragningskrav i 2014 utgjorde 1 970 mot 1 028 i 2013. 1 919 av kravene i 2014 gjelder utbytte etter straffeloven § 34, mens 512 gjelder utvidet inndragning av utbytte etter § 34 a.

I henhold til Strasak JUS625 ble det i 2014 inndratt ca 195 mill kroner mot ca 81,5 millioner kroner i 2013. Inndragningsbeløpene kan variere sterkt og resultatet i enkeltsaker kan i stor grad påvirke totalbeløpet fra år til år. Beløpet som fremkommer i statistikken viser kun de tilfelle hvor valuta er satt til norske kroner.

H. Oppsummering av resultatene

Oppklaringsprosenten for forbrytelser for landet som helhet ble i 2014 på 39,0 prosent. Dette er en fremgang på hele 1,7 prosentpoeng sammenlignet med 2013 og over det sentralt fastsatte målet om en oppklaringsprosent på 38 prosent.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser er for landet som helhet, på 124 dager i 2014, og dermed noen dager over den sentralt fastsatte fristen, på 120 dager.

Saksbehandlingstiden for oppklarte voldssaker med frist, er for landet som helhet, på 104 dager i 2014, hvilket er over den sentralt fastsatte fristen på 90 dager.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker med gjerningspersoner under 18 år var i 2014 på 36 dager for oppklarte saker, og dermed under den sentralt fastsatte fristen på 42 dager.

Restansene, dvs ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder, er redusert med 4 270 saker. Totalt antall påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker, er for landet som helhet, er redusert fra 169 892 saker i 2013 til 165 432 i 2014.

Antall rettskraftige inndragningskrav om inndragning av utbytte av straffbare handlinger har vist en positiv økning i 2014.

Riksadvokatens vurderinger

Det er flere positive trekk ved resultatene for politiets straffesaksbehandling i 2014. Dette gjelder særlig den fortsatte nedgangen som kan registreres i den anmeldte kriminaliteten. Det er videre positivt å merke seg at oppklaringsprosenten har fortsatt å stige og nå er høyere enn tidligere registrert. Oppklaringsprosenten for voldssakene er fremdeles for lav, og det bør også for 2014 være et satsningsområde å søke denne hevet.

At restansene nå viser en nedgang, etter at man i 2013 registrert en bekymringsfull økning, er positivt. Slik riksadvokaten vurderer det, er det nå viktig at politiet forsetter innsatsen fra 2014 for å sikre en fortsatt målrettet innsats for å nedarbeide restansene ytterligere.

Det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Som opplyst foran, er måling av inndragning av utbytte av straffbare handlinger ikke uproblematisk. Regjeringen, med Stortingets tilslutning, har i sentrale styringsdokumenter år etter år har stilt forventninger til politiet om økt bruk av inndragning av utbytte. Det er derfor positivt at det i 2014 kan vises til en økning i antall inndragningskrav og i summen av inndratt beløp.

Det understrekes at vurderingene er knyttet til resultater målt etter landsgjennomsnitt. Som nevnt er det til dels store variasjoner i resultatene fra politidistrikt til politidistrikt.

Avslutningsvis skal det tillegges at vedlagte materiale og foranstående merknader i liten grad sier noe om politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten, ei heller om den etterforskingsmessige kvalitet i det arbeid som er utført. Det er like fullt viktig at oppklaringsprosent, saksbehandlingstid og restanser måles og vurderes.

Utviklingstrekk over år er av særlig interesse, og det understrekes at målene er satt av Stortinget, til dels i lovs form.

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Ingrid Wirum
kst. statsadvokat

Gjenpart med vedlegg: Politidirektoratet
Statsadvokatembetene
Politimestrene